

บทที่ ๕
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาคติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒. เพื่อศึกษาคติความเชื่อแบบผสมผสานที่มีอิทธิพลต่อการค้าขายตามกระแสการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

๕.๑.๑ คติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่

๕.๑.๑.๑ สิ่งเคารพบูชาประจำชุมชน

ชุมชนที่สามารถเกิดขึ้นก็เพราะมีคนหลาย ๆ คนรวมตัวกันใช้ชีวิตในรูปแบบและความคิดที่เป็นวัฒนธรรมร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันซึ่งกันและกัน รักษาและเคารพสิทธิของส่วนรวม สิ่งเคารพบูชาประจำชุมชนเป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชนทุกคนต้องเคารพและรักษา ซึ่งเป็นสิ่งพึงพาอาศัยทางจิตใจของทุกคน ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอย่างมีความสุขมีความเชื่อมั่น ทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน สิ่งเคารพประจำของตลาดบ้านใหม่ คือ เทพเจ้าสององค์ คือ ไท้อี๊เอี้ยะกงและปุ่นเถ่าม้า เป็นเทพที่ชาวตลาดบ้านใหม่เชื่อกันว่าคุ้มครองชาวตลาดตลอดเวลา

ไท้อี๊เอี้ยะกงเป็นเทพเจ้าเด็ก ศาลเจ้าไท้อี๊เอี้ยะกงตั้งอยู่ในส่วนตลาดบ้านใหม่ ไท้อี๊เอี้ยะกงเคยช่วยชาวตลาดบ้านใหม่พ้นจากภัยหลายรอบ ทำให้ชาวตลาดบ้านใหม่นับถือกราบบูชาไท้อี๊เอี้ยะกงเป็นอย่างมาก เจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพเจ้าอีกองค์หนึ่งซึ่งตั้งคู่กับไท้อี๊เอี้ยะกงในชุมชนตลาดบ้านใหม่ ศาลเจ้าปุ่นเถ่าม้าตั้งอยู่ในส่วนตลาดบน เจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพธิดาแห่งทะเลและเป็นเทพที่เมตตา มีน้ำใจแก่ผู้คน ทั้งสององค์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวตลาดบ้านใหม่ เป็นเทพเจ้าที่คุ้มครองชาวตลาดบ้านใหม่อยู่เสมอ แต่ละปีชาวตลาดบ้านใหม่จัดมีงานต่างๆ ในวันเกิดของเทพเจ้าสององค์นี้ตามประเพณีแบบดั้งเดิม ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวต่างๆ ก็เข้ามาร่วมงานด้วย จนกลายเป็นจุดเด่น หรือจุดรู้จักตลาดบ้านใหม่ ทำให้การค้าขายในตลาดบ้านใหม่เจริญก้าวหน้า และชาวตลาดบ้านใหม่มีรายได้เพิ่มเติมอีกมาก

๕.๑.๑.๒ สิ่งเคารพบูชาในเคหสถานบ้านเรือน

บ้านเรือนเป็นสถานที่ให้กินให้อยู่ ประกอบด้วยพ่อแม่พี่น้อง ปู่ย่าตายาย ซึ่งเป็นครอบครัวที่เต็มไปด้วยความสุข สมาชิกในครอบครัวก็หวังว่าครอบครัวจะร่ำรวยมั่งคั่ง แต่ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีปัจจัยที่ไม่แน่นอนที่เรียกว่าปัจจัยเสี่ยง แล้วผู้คนจะไม่สามารถรู้อนาคตล่วงหน้าได้ด้วย บางอย่างต้องอาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาคุ้มครอง โดยเฉพาะที่ตลาดบ้านใหม่บ้านเรือนทั้งเป็นบ้านอยู่อาศัยและร้านค้าขายของ แต่ก่อนที่เทพเจ้า หรือพระพุทธรเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เข้าบ้านเรือนและจะคุ้มครองสมาชิกในบ้านเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องผ่านพิธีการปลุกเสก

เทพเจ้าที่ช่วยพวกพ่อค้าแม่ค้าในทางด้านเรียกเงินกวักเงิน โดยตรง เช่น ไล่ชิมเอี๊ยะ(เทพเจ้าแห่งเงินทอง) กวนอู(เทพเจ้าแห่งเงินทองฝ่ายบู๊) ปุนเถ่ากง(เทพดูแลบ้านเรือนเงินทอง) นางกวัก(กวักเงินเรียกลูกค้า) กุมารทองกวัก(กวักเงินทองเรียกลูกค้า) เจ้าเงาะ(เรียกเงินเรียกทอง) ชูชก(ประหยัดและสะสมเงินทอง) ฯลฯ พวกพ่อค้าแม่ค้านิยมตั้งเทพเจ้าดังนี้ไว้ในร้านมากโดยมีพิธีการกราบบูชาที่เป็นระบบ เพื่อให้ได้จากเทพเจ้าเหล่านี้ ทำให้การค้าขายของตนได้สู่ความร่ำรวยมั่งคั่ง

๕.๑.๑.๓ สัตว์หรือสัญลักษณ์มงคลในบ้าน

นอกจากมีเทพเจ้าและพระพุทธรเจ้าต่าง ๆ คุ้มครองผู้คนอยู่ตลอดแล้ว ยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ให้ความโชคกลางกับผู้คน เช่น สัตว์สิริมงคลที่ปรากฏในวรรณคดี ซึ่งสร้างโดยพลังจินตนาการของผู้คน แล้วได้มอบความหมายและอำนาจให้จนกลายเป็นสัญลักษณ์ในด้านใดด้านหนึ่ง ก็มีสัตว์หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏจริง ๆ ในโลกมนุษย์ที่ได้รับความนับถือบูชาอย่างยิ่ง ผู้คนได้เสริมความหมายไปตามลักษณะของสัตว์หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้มันเหมาะสมกับความปรารถนาของทางจิตใจมนุษย์ เช่น ปี่เซี๊ยะสะสมเงินทอง ปลาเหลือกินเหลือ(เงิน)ใช้ หมูสมบูรณ์ แมวกวักเรียกเงินเรียกลูกค้า เรือสำเภาเป็นเรือบรรจุนเงินทอง ฯลฯ

๕.๑.๑.๔ วัตถุมงคลหน้าประตูร้านค้า

ประตูเป็นส่วนที่สำคัญสำหรับบ้านเรือน โดยเฉพาะคนจีนได้รับอิทธิพลจากทางด้านฮวงจุ้ยมาตั้งแต่โบราณ แล้วให้ความสำคัญกับตำแหน่ง และการตกแต่งประตูมาก ฉะนั้นในด้านการตกแต่งจึงจะค่อนข้างมีรสนิยมสูง และน่าจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมานานแล้ว ร้านค้าที่ตลาดบ้านใหม่ได้ตกแต่งตามประเพณีนิยมของจีน เชื่อกันว่าวัตถุมงคลทุกอย่างที่ตกแต่งนั้นจะเสริมโชคกลางให้ร้านให้บ้านทั้งนั้น เช่น เขียนคู่ยี่เหลียนของเงินทอง ติดตั้งคู่ไต้ฝี่ปีศาจ และมีเทพเจ้าประจำประตูดูแลบ้านเรือน ฯลฯ ซึ่งวัตถุดังนี้สามารถสร้างสีสันให้กับร้านค้า ทำให้มีลูกค้าเข้าค้าโดยได้รับการจูงใจจากการตกแต่งต่างๆ เหล่านี้

๕.๑.๑.๕ เครื่องรางของขลัง

เครื่องรางของขลังเป็นสิ่งที่คุ้มครองเจ้าของอยู่ตลอด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่กับตัวเจ้าของหรืออยู่

ใกล้กับตัวเจ้าของตลอด เครื่องกลางของขลังจะรักษาดูแลความปลอดภัยกับผู้คน และให้กำลังใจในการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ได้ราบรื่น การติดเครื่องกลางของขลังมีอยู่หลายแบบหลายอย่างตามความนิยมของแต่ละคน และตามชนิดของเครื่องกลางของขลัง คนทำการค้าขายส่วนมากจะนิยมติดปลัดขิก หยก และตะกรุด ฯลฯ ซึ่งเป็นเครื่องกลางของขลังที่สามารถเสริมความร่ำรวยแก่เจ้าของตัว และคุ้มครองความปลอดภัยแก่เจ้าตัว

๕.๑.๖ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินค้าขาย

ปรากฏการณ์บางอย่างอาจสามารถบอกอะไรบางอย่างให้ผู้คนรู้ก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นปรากฏการณ์ที่ผิดปกติ มันอาจจะบอกให้ผู้คนหรือเจ้าตัวที่พบปรากฏการณ์นี้รู้อะไรไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เขาเตรียมตัวไว้ ไม่ว่าจะดีหรือร้าย คนที่ดำเนินการค้าขายส่วนมากจะเป็นคนที่มีความคิดรอบคอบ และช่างสังเกตทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับรอบตัว เพราะว่าบางอย่างอาจเป็นโอกาสผู้กำไร ในขณะที่เดียวกันคนดำเนินการค้าขายก็ถือปรากฏการณ์บางอย่างที่เขาคิดว่าจะทำให้เขาไร้กำไร เช่น คนขอลาน (ไม่ออกไม่เข้า) ลูกค้าคนแรก (ห้ามลดราคา) ตากระตุก (เข้ามีเงินทอง ขวามีภัย) ฯลฯ

๕.๑.๗ คติความเชื่อแบบผสมผสานที่มีอิทธิพลต่อการค้าขายตามกระแสการเปลี่ยนแปลง

การค้าขายไม่ใช่ส่วนที่อยู่อย่างลำพัง กลับเป็นส่วนที่มีประสานกันกับสิ่งต่าง ๆ มากมาย ซึ่งทำให้เรามองเห็นว่าการค้าขายที่ได้ประสบความสำเร็จประกอบด้วยหลายด้าน ดังนั้นความเชื่อแบบผสมผสานจึงมีอิทธิพลต่อหลายด้านเหล่านี้เช่นเดียวกัน เพื่อให้การค้าขายสู่ความร่ำรวยได้อย่างราบรื่น เช่น

๑. คติความเชื่อที่มีอิทธิพลด้านความปลอดภัย
๒. คติความเชื่อที่มีอิทธิพลด้านทำให้จิตใจสงบและส่งเสริมกำลังใจ
๓. คติความเชื่อที่มีอิทธิพลด้านลูกหลานเต็มบ้านเต็มเมืองทำให้เกิดการขยายการค้าขาย
๔. คติความเชื่อที่มีอิทธิพลด้านครอบครัวอยู่อย่างมั่นคง
๕. คติความเชื่อที่มีอิทธิพลด้านสืบทอดวัฒนธรรม

ดังที่คติความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อหลายด้านกับการค้าขาย การค้าขายก็กลับมีบทบาทต่อคติความเชื่อต่าง ๆ ด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้แนวความคิดของพวกพ่อค้าแม่ค้ามีการเปลี่ยนแปลงไป และในขณะเดียวกันก็ทำให้พวกพ่อค้าแม่ค้าได้เรียนรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ จากสภาพการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงเพื่อพยายามลดปัจจัยเสี่ยงหลากหลายที่เกิดขึ้นตามสภาพการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่ได้พึ่งพาคติความเชื่ออย่างเดียว แต่หากวิถี แนวคิดใหม่ๆ ที่จะลดความเสี่ยงควบคู่ไปกับการสร้างขวัญและทำทั้งใจจากคติความเชื่อด้วย

๕.๒ อภิปรายผล

การวิเคราะห์จากข้อมูลในตลาดบ้านใหม่พบว่า คดีความเชื่อที่เกี่ยวกับการค้าขายโดยตรง และเป็นคดีดั้งเดิมของจีน มี ๕ ตัวอย่างคือ ไท่จื่อเอี้ยะกง ปุนเถ่ากง ไฉ้ชิมเอี้ยะ กวนอู และปี่เซี้ยะ ซึ่ง หากจัดลำดับความสำคัญก็จะพบว่า ไท่จื่อหน่าจา มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นเทพเจ้าประจำชุมชนและมีตำนานที่ทำให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกับท้องถิ่นหรือการทำให้เป็นท้องถิ่น (Localized) นั่นคือ เรื่องเล่าที่ว่าชาวตลาดบ้านใหม่เห็นหน้าจาออกมาโบกธงดับไฟให้ ทำให้ร้านค้าไม่ได้รับอันตรายมากนัก ทั้งยังมีเรื่องของการใช้แม่น้ำบางปะกงเป็นตัวแทนของมหาสมุทรเมื่อกล่าวถึงข้อพิพาทระหว่างเจ้าสมุทรตะวันออกกับหน้าจา แต่อีก ๔ ตัวอย่างเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สักการบูชาในเคหสถานบ้านเรือน ซึ่งก็มีไฉ้แต่ละบ้านจะมีทั้ง ๔ สิ่งนี้ครบถ้วนทุกบ้าน บางบ้านอาจมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ ทั้ง ปุนเถ่ากง กวนอู ปี่เซี้ยะ และ ไฉ้ชิมเอี้ยะ

สำหรับปุนเถ่ากงนั้น โดยปกติในบางท้องถิ่น เป็นเทพเจ้าที่ได้รับการนับถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนหรือย่านตลาด แต่ที่ตลาดบ้านใหม่นี้พบว่ามี การตั้งหิ้งปุนเถ่ากงตามเคหสถานบ้านเรือนด้วย สิ่งที่น่าสนใจคือ ที่ร้านค้าแห่งหนึ่ง (ร้านกาแฟเจ๊กเอี้ย) พบว่ามีคำมงคล (ดุษฎีเหียน) เขียนเป็นบทกวี แปลความได้ว่า “ความสุขจากปากฟ้า เงินทองจากผืนดิน” นั่นคือการที่มนุษย์จะปรารถนาสิ่งใดนั้นก็อาจหาได้จากธรรมชาติใกล้ตัวนั่นเอง และแสดงให้เห็นว่าชาวจีนโบราณนั้นมีวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และเห็นว่าธรรมชาตินั้นมีความยิ่งใหญ่กว่ามนุษย์มากมายนัก หากวิเคราะห์ตามนี้ก็สามารถจัดลำดับความสำคัญของปุนเถ่ากงว่ามีความสำคัญมากกว่าอีก ๓ ตัวอย่างที่เหลือ แต่ถ้าคำนึงถึงคุณธรรมสำคัญของความซื่อสัตย์ที่เป็นหลักการสำคัญในการค้าขาย ย่อมจะต้องนึกถึงกวนอู เนื่องจากเป็นตัวละครในสามก๊กที่ชาวจีนยกย่องว่ามีความซื่อสัตย์เป็นเลิศ อย่างไรก็ตามทัศนคติของนักวิชาการแล้ว นี่คือการยืมคุณสมบัติเด่นของตัวละครที่เป็นนักรบมาใช้กับอาชีพพ่อค้า เพื่อให้พ่อค้ามีศักดิ์ศรี เป็นการเพิ่มคุณค่าของพ่อค้าให้น่ายกย่องมากขึ้น เพราะในโลกทัศน์ของชาวจีนโบราณแล้ว พ่อค้าหรือคนค้าขายจัดเป็นฐานันดรเกือบท่ำสุด ในขณะที่ยกย่อง ผู้เป็นนักปราชญ์ นักรบ เกษตรกรมากกว่าพ่อค้า เหตุด้วยเห็นว่าการค้าขายเป็นเรื่องของการเอาเปรียบมนุษย์ด้วยกัน แต่หากคำนึงถึงผลของการค้าขายคือความร่ำรวยด้วยทรัพย์สินเงินทองแล้ว ชาวจีนก็จะยึดถือไฉ้ชิมเอี้ยะที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายมากที่สุดที่น่าสนใจว่านั่นก็คือ ความร่ำรวยที่ไม่มีการแบ่งปันหรือเล็ดรอดออกไปเลย ก็คือการนับถือปี่เซี้ยะ สัตว์มงคลที่เป็นสัญลักษณ์ของการเก็บงำทรัพย์สินเงินทองโดยไม่รั่วไหลจากรูปลักษณะที่อ้าปากรับทรัพย์และรูถ่ายถูกปิดสนิท

หากวิเคราะห์มาถึงตรงนี้เราก็จะสามารถจำแนกความสำคัญของสิ่งตัวอย่างนี้ได้ชัดเจนขึ้นตาม

กระแสการเปลี่ยนแปลงสังคม จากการนับถือธรรมชาติ หรือการให้ได้ทรัพย์โดยใช้แรงงาน เข้าแลก (เงินทองมาจากผืนดิน) มาสู่การนับถือคุณธรรม (เชื่อสัตย์) ที่จะทำให้การค้าขายรุ่งเรืองจนมาสู่การให้ได้มาซึ่งเงินทองโดยตรง โดยอาจไม่คำนึงถึงคุณธรรมเลยก็เป็นได้และในที่สุดทรัพย์สินที่ได้มาก็ยังไม่นำออกมาแบ่งปันคืนสู่สังคมอีกด้วย

ส่วนคติความเชื่อดั้งเดิมของไทยที่เกี่ยวกับการค้าขายและคนไทยเชื้อสายจีนที่ตลาดบ้านใหม่รับนับถือด้วยนั้น มีนางกวักและสากกระเบือซึ่งอย่างหลังนี้คลี่คลายมาเป็นปลัดขิก และเป็นสัญลักษณ์อวัยวะเพศชายที่สื่อถึงความอภิมหา ความอุดมสมบูรณ์ แต่ก่อนเป็นรูปปลัดขิกสากกระเบือ(ไม้ดีพริก)โดยตรง เป็นสัญลักษณ์แบบซ่อนเร้น แต่ต่อมามีการแกะสลักที่สามารถตีความได้ทันทีว่าเป็นอวัยวะเพศชาย

คติความเชื่อเกี่ยวกับการค้าขายที่แสดงออกถึงความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่พบในตลาดบ้านใหม่ก็คือ แมวกวัก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมจากญี่ปุ่นเรียกในภาษาอังกฤษว่า Money Cat อันแปลโดยตรงว่า แมวเงิน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คติดั้งเดิมของไทยคือกุมารทอง ซึ่งความหมายเดิมไม่เกี่ยวข้องกับการค้าโดยตรง แต่ต่อมาก็มีการทำให้เป็นรูปกุมารทองกวัก นอกจากนี้คนค้าขายยังใช้ ชูชก และเจ้าเงาะเพื่อเรียกเงินทองอีกด้วย แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างจากทัศนคติดั้งเดิมของไทยโดยสิ้นเชิง กรณียชูชกคือตัวแทนของความอัปมงคล ความอูบาทว์ แต่ทัศนคติของคนไทยปัจจุบันกลับมองว่าชูชกคือตัวแทนของความร่ำรวย ความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการมองอย่างฉาบฉวยหรือมองด้านเดียว โดยไม่ได้นึกหรือจงใจลึมนึกถึงผลเสียของการบริโภคความอุดมสมบูรณ์นั้นอย่างมามันจนถึงแก่ความตายในที่สุด ซึ่งไม่ต่างจากทัศนคติที่มองปีเซี่ย (คติจีน) ดังได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ว่าหากมนุษย์กินเข้าไปโดยไม่ถ่ายออกมาเลย ร่างกายก็จะหมักหมมไปด้วยของเสีย และถึงแก่ชีวิตในที่สุด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคติความเชื่อที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีอีก ๒ ประเด็นที่น่าสนใจ

๑. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทย – จีนของตลาดบ้านใหม่
๒. เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ อังยี ที่ตลาดบ้านใหม่